

Крім того, його підготовка до захисту кандидатської, а з після тривалого періоду вивчення об'єкта дослідження – докторської дисертації, дає підстави стверджувати про поглиблення та розширення кола та регіонів дослідження.

Так, за аспірантського періоду, під час роботи у складі бригади Зоолого-біологічного інституту ХДУ під керівництвом В.В. Станчинського (1881-1942), найперше – еколога й орнітолога, І.Д. Іваненко отримав не тільки ґрунтовну еколого-біологічну підготовку. Майбутній вчений завдяки цьому виконав значний обсяг робіт, а саме, вів і вивчав: «кількісний облік фауни, розміщення, живлення та періодичні явища у житті хребетних... степу. ...величезна ділянка праці дісталася молодому зоологу: герпетофауна, теріофауна, орнітофауна – і не тільки кількісні обліки щодо кожної складової...[2 с. 121]. А вже у 1936 р. вивчав цілісні біоценози заповідного степу в Асканія-Нова.

Матеріали для докторської дисертації І.Д. Іваненко збирав майже 20 років. Вони стосувалися морфології, точніше – морфогенезу хребетних, структури популяцій. В особистому архіві вченого залишилася цікава з погляду еволюційної морфології наукова праця під назвою «Соотносительное со средой обитания развитие животных путем дезинтеграции в онтогенезе». Завершивши дослідження генезису виду Свиня дика (*Sus scrofa* L.) різних частин колишнього СРСР, захистив докторську дисертацію під назвою «Постнатальное развитие кабана в связи с условиями внешней среды». Сталінабад (таку назву впродовж 1929-1961 рр. мала столиця Таджикистану – Душанбе – авт.), 1956.

Перший досвід створення просопографічного портрета І.Д. Іваненка, д.б.н., професора виявив необхідність подальшої та послідовної праці над створенням повної біографії відомого вченого. Крім архіву ПНПУ імені В.Г. Короленка, Державного архіву Полтавської області маємо низку інших державних установ, у котрих також є відомості про професора І.Д. Іваненка.

Список використаних джерел:

1. Дашкевич Ярослав. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАН України. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2011. 792 с.
2. Орнітологи України. Биобиблиографический справочник. Вып. 1. Авторы-составители: Т.А. Атемасова, И.А. Кривицкий. Харьков, 1999. 286 с.

ЩОДО СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Романенко Ю.А.
(Донецьк, Україна)

Перед суспільством постає проблема формування нової людини, яка відповідала б новим умовам існування соціуму й світу, що глобалізується: з обов'язковою здатністю до творчості й інноваційності. Тому сучасна філософія освіти має окреслити нову синергетичну парадигму освіти.

З точки зору синергетики розвиток особистості постає як постійний рух, в якому хаос, випадковість, створення/руйнування, проходження точок біфуркації тощо є природними станами системи, що, послідовно змінюючи один одного, вибудовують безперервний ланцюг перетворень. Основою складовою синергетичної парадигми в педагогіці є принцип самоорганізації складної системи. Відкритість системи розуміється як здатність кожної з її підсистем до обміну інформацією із зовнішніми по відношенню до системи середовищами. Нерівноважність у координатах синергетичної системи має цілеспрямовано використовуватись в системі суб'єкт-суб'єктних відносин учителя й учня для організації бажаних змін. Когерентність як синхронізація елементів у масштабах усієї системи «особистість» означає, що зміна в

одному з елементів її структури неодмінно зумовлює зміни в інших елементах (або рівнях структури). Застосування методики «м'якого управління», коли мала флуктуація (відхилення, коливання) може змінити стан всієї системи – це принципова позиція синергетичної парадигми освітньо-педагогічної діяльності.

Ідеалами наукового знання служать простота, лінійність, повне виключення невизначеності (випадковості). Ми вважаємо, що найважливішим завданням освіти є сприяння розвиваючій людині і людській спільності в надбанні здатності жити в ситуації нестабільності, нестійкості і динамічності систем.

Синергетика стала мовою міждисциплінарного спілкування на якому говорять фізики, біологи, психологи, хіміки і інші учені. Синергетику в освіті реалізує метапредмет. Згідно вчення А.Г. Асмолова, А.В. Хуторського метапредметний зв'язок – це синтезація знань, умінь і навичок, формування в учнів цілісної картини світу. Синергетику в освіті учені розглядають і як метод освіти і як його зміст. Ми вважаємо, що синергетика в освіті - це новий етап розробки механізмів, технологій навчання.

З синергетичної точки зору процедура навчання – це створення умов, при яких можливі процеси придбання знань самостійно. Учитель і учень співпрацюють, взаємонавчаються і взаємозбагачуються. Навчання стають інтерактивними, продуктивними і творчими. Синергетичний підхід дозволяє по-новому ставити і вирішувати проблему співвідношення досвіду, мислення і теорії. Вивчити об'єкт в якості системи, що розвиває, міняється простіше, оскільки в розвитку існують і зупинки і сплески творчості, і повсякденна робота. Але є закономірність: будь-який об'єкт у сфері освіти розвивається не лише під педагогічною дією із зовні, але і за рахунок внутрішніх процесів самоорганізації.

Ми вважаємо, що сучасний освітній процес є процесом системної інтеграції і самоорганізації різних систем. Неможливо в процесі навчання, наприклад, розділити підходи гуманний, особистісно-орієнтований, компетентністний. Ми на практиці отримуємо інтеграцію вказаних вище підходів. І ця інтеграція – синергетичний підхід.

Зазвичай синергетика вибудовується на стику двох наук. Одна наука задає новий напрям предмета. Інша – методи дослідження. Ми вважаємо, що можливо новий напрям задасть педагогіка, методи дослідження – психологія. Синергетичний підхід як ніякий інший підхід наблизить до педагогіки науку про людину. Сьогодні перед нами вибудовуються нові завдання. Навчити педагогів новим технологіям, які дадуть відповіді на питання. Як управляти не управляючи? Як ненав'язливо направляти учнів на позитивний шлях розвитку? Як забезпечити самовиховання, самоосвіту, саморозвиток учнів?

Ми бачимо синергетичні дії учителя наступними: неможливість диктату; відмова від дріб'язкової опіки; заохочення самостійності; підтримка ініціативи; спонукання інтересу до відкриття себе, постійному пошуку власного шляху розвитку. Діяльність учнів: дослідницька, ігрова, проектна. Характерна опора синергетичного підходу націлена на відкриття нових істин, формування евристичного характеру, розвиток інтуїції, уяви, творчості.

Хочеться відмітити, що педагог-синергетик – той, який дбайливо відносився б до внутрішньої структури особи учня, сприяв би його саморозвитку, самореалізації, духовному зростанню. Такого вчителя ще належить сформувати. Ми вважаємо, що починати треба з формування мислення учителя, переформатування його поглядів на початковий процес, на учня, на сам процес пізнання і викладання

Ми можемо вже стверджувати, що сукупність висловлених ідей на основі синергетичного підходу сформувала нову сучасну некласичну парадигму освіти. Парадигма характеризується метою освіти в забезпеченні умов самовизначення і самореалізації особи учня. Розглядає людину, як складну систему. Розвиває не «школу пам'яті», а «школу мислення». Розглядає того, що навчається, як суб'єкта пізнавальної діяльності. Віддає перевагу стосункам педагога і учня, суб'єкт-суб'єктні, діагностичні.

Віддає перевагу «активному», творчому виду діяльності в навчанні. Переважні можливі межі оцінювання учнів. Рідко застосовні: знає – не знає; уміє – не уміє; є навичка – немає навички. В основному наступні: гарно – негарно; цікаво – нецікаво; оригінально – неоригінально; повно – неповно та ін. Адже йдеться про оцінювання досліджень, ідей, думок учнів, а не факторологічного матеріалу.

Ми вважаємо, що учитель, реалізуючи нову парадигму освіти, повинен створювати оптимальні умови для вільного саморозвитку людини. Учитель повинен використати не сукупність знань, умінь і навичок, а інтегроване злиття знань з різних областей в єдине ціле при вивченні загального об'єкту. Формування базової культури учня шляхом забезпечення його включення в складні соціально-економічні умови життя сучасного суспільства; розвитку сучасного наукового пізнання.

Ми бачимо здійснення учителем формування сучасного наукового пізнання шляхом диференціації наук у поєднанні з синтезом наукових знань, а саме: перенесення методів дослідження з однієї області в іншу; інтеграційні процеси пізнання; наукові досягнення – це результат колективної діяльності.

На наш погляд, методологічне значення для розробки різних аспектів особистої самоорганізації мають наступні синергетичні положення:

1) система в освітньому просторі (система особи, система утворення та ін.) сама формує свою межу;

2) нове виникає з невизначеності;

3) розвиток системи «особистістю» характеризується такими властивостями, як нелінійність, нерівнованість, альтернативність і хаотичність;

4) концепції самоорганізації відкривають нові можливості в управлінні стихійними процесами самовиховання, активізації механізмів самоорганізації, потенційно закладені в особистій системі індивіда.

Ми бачимо, наступні напрями введення синергетики в освіту:

а) навчити викладачів за принципами синергетики створювати авторські методики і свій викладацький стиль, який ґрунтується на спектрі наук про людину;

б) створення інтеграційних дисциплін на синергетичній мові;

в) введення в дисципліни матеріалів, що ілюструють дію принципів синергетики у відповідних предметних областях.

Дискретні спектри еволюційних шляхів розвитку освіти на основі базису синергетичної методології: множинність майбутнього; наявність моментів нестабільності; особлива роль учителя у виборі еволюційних шляхів; вибір бажаного і здійснюваного шляху розвитку.

А починати на наш погляд треба з того, що кожен учитель повинен утямити головні прогностичні цілі освіти, щодо формування фахівців, здатних до проектної детермінації майбутнього; вирошення інтелектуальної еліти країни, ґрунтуючись на сучасній синергетичній філософії освіти, базисом якої є синергетична методологія формування освіченої людини.

ТУРИСТИЧНО-ЕКСКАРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Семеновська Л.А., Семенова К.В.
(Полтава, Україна)

У навчально-виховному процесі сучасних закладів загальної середньої освіти велику роль відіграють пізнавальні екскурсії та подорожі. Їхньою основною метою є ознайомлення учнів з історією, географічними положенням, природними особливостями, визначними пам'ятками багатьох українських міст та сіл [3, с. 99]. Екскурсії допомагають пізнавати світ, піднімають загальний культурний рівень учнівської молоді.